

«LA FE, COMPLIMENT DE LA RAÓ»

*Apunts de les intervencions de Francesco Cassese i Davide Prosperi
a l'Inici de curs dels adults de Comunió i Alliberament de la Llombardia*

Mediolanum Forum, Assago (Milà), i en connexió per vídeo, 23 de setembre del 2023

«LA FE, COMPLIMENT DE LA RAÓ»

Apunts de les intervencions de Francesco Cassese i Davide Prosperi a l'Inici de curs dels adults de Comunió i Alliberament de la Llombardia

Mediolanum Forum, Assago (Milà), i en connexió per vídeo, 23 de setembre del 2023

Davide Prosperi

Les paraules amb les quals Jesús es dirigeix al Pare a l'hora en què el Fill serà glorificat, a l'Evangelí segons Sant Joan, ens recorden la raó profunda per la qual som aquí per començar l'any plegats: «Pare sant, guarda'ls en el teu nom, el nom que m'has donat, perquè siguin u com ho som nosaltres. [...] Consagra'ls en la veritat, que és la teva paraula. Tal com tu m'has enviat al món, jo també els hi he enviat. I jo em consagro a mi mateix per ells, perquè ells també siguin consagrats en la veritat. No prego només per ells, sinó també pels qui creuran en mi gràcies a la seva paraula. Que tots siguin u, com tu, Pare, estàs en mi i jo en tu. Que també ells estiguin en nosaltres, perquè el món cregui que tu m'has enviat. Jo els he donat la glòria que tu m'has donat, perquè siguin u com nosaltres som u. Que jo estigui en ells i tu en mi, perquè siguin plenament u. Així el món reconeixerà que tu m'has enviat i que els has estimat a ells com m'has estimat a mi».¹

Invocuem l'acció de l'Esperit Sant, l'únic que ens pot fer sentir contínuament la veu de Crist a les nostres vides.

Discendi, Santo Spirito

Francesco Cassese

Benvinguts, gràcies per ser aquí. Us saludo a tots els que sou presencialment a Milà i també a tots aquells que ens segueixen en vídeo-connexió des de diverses ciutats llombardes.

Voldríem començar aquesta jornada amb dues breus premisses.

La primera és que el contingut que escoltarem repren la Introducció i la Síntesi d'en Davide a l'Assemblea internacional dels responsables a La Thuile, ara fa un mes. Voldria subratllar que la lliçó d'avui és fruit d'un llarg treball –del qual estem realment molt agraïts– que hem fet l'any passat juntament amb uns quants responsables, la pedra angular del qual ha sigut «l'experiència cristiana», una dimensió –la de l'experiència en general i de l'experiència cristiana en particular– altament significativa en l'aproximació original de don Giussani a la vida i a la fe, a la qual ha reservat molta atenció des dels orígens del nostre moviment.

La segona cosa que voldria posar en relleu és que avui i els propers dies es portaran a terme altres Inicis de curs, a les regions d'Itàlia i als països on som presents. Alguns responsables reprendran els continguts que avui ens proposarà en Davide i involucran

¹ Jn 17,11.17-23.

persones de les seves respectives comunitats en un moment de testimoni.

Prosperi

Voldria afegir que aquesta elecció és una manera de valorar la responsabilitat d'aquells que m'ajuden en la guia del moviment i d'afavorir un gest concret de comunió entre totes les persones que participaran als diversos encontres. I també és una manera d'expressar la cura i la passió que tinc personalment per cadascú de vosaltres, de les quals m'he començat a adonar més clarament a través del deure que se m'ha encomanat en aquesta fase de la nostra història. La paternitat de la qual sempre ens ha parlat don Giussani pot viure's i exercitar-se en una àmplia gradació, com se'ns demana a cadascú de nosaltres. Recordo les paraules amb les que va concloure l'assemblea dels Exercicis de la Fraternitat del 1999: «Així, per aquest motiu he volgut venir aquí a saludar-vos. Que visqueu l'experiència del pare; pare i mare: ho desitjo a tots els caps, tots els responsables de les vostres comunitats, però també a cadascun de vosaltres, perquè cadascú ha de ser pare dels amics que té allà, ha de ser mare de la gent que té allí; no tenint un aire de superioritat, sinó amb una caritat autèntica. Ningú, de fet, pot ésser tan afortunat i feliç com l'home o la dona que es perceben convertits pel Senyor en pare i mare. Pare i mare de tots aquells amb qui es troben».²

Abans d'entrar en el contingut de la lliçó, cantem junts dos cants.

Se tu sapessi (A. Anastasio)

The Things that I See (R. Veras-R. Maniscalco)

«Estimats, porteu al cor el do preciós del vostre carisma i la Fraternitat que el custodia, perquè això pot fer “florir” encara moltes vides [...]. El potencial del vostre carisma encara està pendent de descobrir en gran part, encara n'hi ha una gran part per descobrir».³

Aquesta és la fervent invitació que vam rebre del Sant Pare fa menys d'un any. També per aquesta raó hem decidit reprendre el recorregut de l'Escola de comunitat des del principi, recomençant des d'*El sentit religiós*. I amb el camí ja començat, des de dins, ens hem adonat que havíem donat per establerts el contingut i el significat d'algunes paraules fonamentals, que són, diguem-ho així, alguns dels pilars de la proposta educativa del nostre carisma. Per exemple, el tema de la infal·libilitat del cor i de la correspondència amb les evidències i exigències originals que el constitueixen; però sobretot, anant fins a l'arrel, la qüestió de l'experiència.

D'altra banda, hem dedicat els Exercicis de la Fraternitat al tema de la fe. Quina relació hi ha entre l'experiència, tal com l'entén Giussani, i la fe cristiana? En el treball dels propers mesos volem ajudar-nos a respondre aquesta pregunta. Així que ens hem dit: fa falta reprendre seriosament i humilment –és a dir, sense la pretensió d'haver-ho entès ja abans i tot de posar-se a treballar– la correspondència amb l'ensenyament de don Giussani. Això no significa moure's

² L. Giussani, *Dar la vida por la obra de Otro*, Encuentro, Madrid 2021, pp. 168-169.

³ Francesco, «Que arda en vuestros corazones esta santa inquietud profética y misionera», supl. a *Huellas*, n. 10/2022, pp. 14-15.

en terreny pantanós, on els passos que ja s'han fet es van esborrant. Significa més aviat tornar a les fonts de l'experiència que ja vivim, per aprofundir cada cop més en el seu valor i significat, deixant-nos provocar per les circumstàncies cada cop noves i –per què no– per les dificultats que ens trobem en el camí.

El carisma que se'ns consigna és una forma d'ensenyament; i és, alhora, una novetat de vida que expressa i vivifica aquest ensenyament: és una renovació de l'experiència de la fe cristiana, en el temps i en l'espai, una inflexió fascinant i persuasiva, adequada al present, a través de la qual el fet de Crist escomet la nostra vida, truca a la nostra porta.

Ara voldria centrar-me en un d'aquests factors –l'experiència–, que crec especialment important d'aclarir justament per poder fer un treball el més fructífer i útil possible els propers mesos.

1. LA CENTRALITAT DE L'EXPERIÈNCIA I LA SEVA RELACIÓ AMB LA FE

El concepte d'experiència

Abans de res, fa falta ampliar el concepte d'experiència respecte a com l'entenem normalment, per poder acollir plenament la centralitat que té dins la proposta educativa de Giussani, en total immanència amb la tradició de l'Església. No per casualitat, a *Il rischio educativo*, s'atribueix al lligam amb la tradició un rol fonamental, indispensable per l'educació, sense el qual ens quedem inevitablement –són paraules seves– «a mercè de les forces més incontrolades de l'instint [de la nostra reactivitat] i del poder»⁴ de torn.

Que es reconegui un rol fonamental a l'experiència, això ho veiem clar des de l'inici (som a la segona meitat dels anys 50). És sabuda la insistència de Giussani, ja sigui sobre el cristianisme com a experiència, en-

contre Fet⁵, ja sigui sobre l'experiència com a lloc de verificació de la proposta cristiana.⁶ Durant els anys successius, l'experiència se subratlla clarament com a punt de partida necessari de qualsevol coneixement autèntic («l'home no pot sinó partir de l'experiència, que és el lloc on la realitat emergeix», «es dona a conèixer»⁷).

Pel que fa a la qüestió de l'experiència, una carta de l'aleshores cardenal Montini a Giussani, el 1963, expressa algunes preocupacions: «Faig al·lusió especialment a l'experiència cristiana com a font de la veritat cristiana; com a mètode pedagògic pot funcionar, si un mestre ho dirigeix i després sap posar a lloc, també a la ment dels joves, l'escala objectiva de la veritat i dels valors: però aquest primat de l'experiència, teoritzat com un absolut, no és admissible; i deixebles inexperts del mètode poden arribar a expressions doctrinals inexactes».⁸ Montini formula la seva preocupació reportant posicions que són atribuïdes per alguns a Giussani, per bé que no són seves.

Pocs mesos després d'haver rebut la carta, Giussani respon a la preocupació de Montini amb un llibret titulat *L'esperienza*, que obté l'*imprimatur* de monsenyor Carlo Figini, el censor de la diòcesi ambrosiana. Es tracta de poques pàgines, però molt denses. El 1964 se'n torna a publicar una part a *Appunti di metodo cristiano*, la part relativa a l'experiència cristiana, mentre que a *Il rischio educativo* (1977) el text es republica sencer amb el títol *Estructura de l'experiència*. Giussani hi proposa la seva concepció d'experiència i al mateix temps emet una crítica doble: diu no a la reducció de l'experiència a un experimentar sense judici, i diu no a la reducció intimista, interiorista, subjectivista de l'experiència, és a dir, a la reducció protestant i modernista.

Sobre el primer vessant de la crítica, Giussani observa: «Allò que caracteritza l'experiència no és tant el fer,

⁴ L. Giussani, *El sentit religiós*, Encuentro, Madrid 2004, p. 122.

⁵ Cfr. L. Giussani, «Cómo educar en el sentido de la Iglesia» (1960), en *Llevar la esperanza. Primeros escritos*, Encuentro, Madrid 1998, p. 30.

⁶ Vg., més enllà dels escrits recollits a L. Giussani, *Llevar la esperanza*, op. cit., per exemple: L. Giussani, *El camino a la verdad es una experiencia*, Encuentro, Madrid 2007, que conté textos del 1959, 1960 i 1964; Id, *El movimiento de Comunión y Liberación (1954-1986)*. *Entrevista de Robi Ronza* (1987), Encuentro, Madrid 2010.

⁷ L. Giussani, *La autoconciencia del cosmos*, Encuentro, Madrid 2002, pp. 275, 289.

⁸ G.B. Montini citat en A. Savorana, *Luigi Giussani. Su vida*, Encuentro, Madrid 2015, p. 322.

l'establir relacions amb la realitat com a fet mecànic: és l'error implícit en la típica frase “tenir experiències”, on “experiència” esdevé sinònim d’“experimentar”. El que caracteritza l'experiència és el *comprendre* una cosa, descobrir-ne el *sentit*. L'experiència, així doncs, implica intel·ligència del sentit de les coses. I el sentit d'una cosa es descobreix en la seva connexió amb la resta, per això experiència significa descobrir de què serveix una determinada cosa per al món».⁹

Don Giussani elabora una noció d'experiència en la qual l'experiència no té el judici fora de si mateixa (com dient: hi ha l'experiència i “després” hi ha el judici), sinó que el conté, l'implica, n'és una característica intrínseca. El judici és part integrant de l'experiència. A *El sentit religiós* escriu: «És veritat que l'experiència coincideix amb el fet de “provar” alguna cosa, però sobretot coincideix amb el judici donat sobre el que es prova».¹⁰ En altres contextos també diu que l'experiència és un «provar jutjat».¹¹ Fins aquí les referències a l'experiència en general.

L'experiència cristiana

El segon vessant de la crítica (el no a la reducció subjectivista de l'experiència) es desenvolupa a la segona part del llibret de 1963, on Giussani posa el focus sobre l'experiència *cristiana*. Els fragments dedicats a la qüestió són talment essencials, expressats de manera tant clara i sintètica, que mereixen ser citats sencers:

«L'experiència cristiana i eclesial emergeix com a unitat d'acció vital resultant d'un factor triple:

a) *L'encontre* amb un fet objectiu originalment independent de la persona que porta a terme l'experiència; un fet la realitat existencial del qual és la d'una comunitat que s'expressa sensiblement, com succeeix en cada realitat integralment humana; comunitat en la qual la veu humana de l'autoritat, en els seus judicis i les seves directrius, en constitueix el criteri i la forma. No existeix cap versió de l'experiència cristi-

ana, per interior que sigui, que no impliqui almenys en últim terme aquest encontre amb la comunitat i aquesta referència a l'autoritat.

b) El poder de percebre adequadament el significat d'aquest encontre. El valor del fet amb el qual ens topem transcendeix la força de penetració de la consciència humana, i requereix en últim terme un gest de Déu per a la seva adequada comprensió. De fet, el mateix gest amb el qual Déu es fa present a l'home en l'esdeveniment cristià enalteix la capacitat cognoscitiva de la consciència, adequa l'agudeses de la mirada humana a la realitat excepcional que la provoca. Se'n diu *gràcia de la fe*.

c) *La consciència de la correspondència* entre el significat del Fet amb el qual ens topem i el significat de la pròpia existència –entre la realitat cristiana i eclesial i la pròpia persona–, entre l'Encontre i el propi destí. És la consciència d'aquesta correspondència que verifica el creixement d'un mateix essencial per al fenomen de l'experiència».¹²

El triple factor indicat ens posa al davant de la concepció que té Giussani de l'experiència cristiana, que l'arrenca de les reduccions esmentades.

Així doncs, recapitulant, sense un o altre d'aquests factors, l'encontre amb un fet objectiu (comunitat i autoritat), la percepció del significat del fet (*gràcia de la fe*), la consciència de la correspondència entre el Fet, la realitat cristiana i eclesial i la pròpia persona (és a dir, la verificació), no es pot parlar d'«experiència cristiana», perquè se'n comprometria la integritat i l'autenticitat.

2. LA RELACIÓ ENTRE L'EXPERIÈNCIA I LA FE

La dinàmica de la fe

A Si può vivere così?, i després a *Si può (veramente?) vivere così?*, parlant amb els joves que han començat un camí de dedicació total a Crist en la virginitat,

⁹ L. Giussani, *Educar es un riesgo*, Encuentro, Madrid 2012, pp. 117-118.

¹⁰ L. Giussani, *El sentit religiós*, op. cit., p. 19.

¹¹ L. Giussani, *El atractivo de Jesucristo*, Encuentro, Madrid 2000, p. 337.

¹² L. Giussani, *Educar es un riesgo*, op. cit., pp. 120-121.

Giussani proposa una descripció de la dinàmica de la fe cristiana, «de com la fe brota», «neix i s'estabilitza humanament, raonablement».¹³

Per introduir-nos-hi, formula una llarga premissa sobre la fe com a mètode de coneixement de la raó. La raó té, de fet, un mètode per conèixer «coses que no veu directament i que no pot veure directament»: aquestes coses «les pot conèixer a través del testimoni d'altri». S'anomena «coneixement indirecte per mediació»¹⁴ o coneixement per fe, i no és menys cert que el que s'obté directament, sempre que s'hagi arribat, a través del mètode de la certesa moral, a un judici de fiabilitat del testimoni: «Si [hom] arriba a la certesa que una persona sap el que diu i que no el vol enganyar, llavors lògicament se n'ha de fiar, perquè si no se'n fia va en contra d'ell mateix».¹⁵ Així, puc no haver anat mai a Amèrica i afirmar racionalment, amb certesa, a través del testimoni d'altres, que Amèrica existeix. Cultura, història i convivència humana es fonamenten en aquest tipus de coneixement.

Amb aquesta premissa, dirigint-se als seus interlocutors, Giussani observa: «Crist és l'objecte total de la nostra fe. Com ho fem per conèixer Crist de tal manera que suportí tot el sacrifici de la vida?». Evidentment, dels mètodes «usats per la raó, aquell que aquí s'aplicarà serà la fe. A Crist no el coneixem directament, ni per proves, ni per l'anàlisi de l'experiència».¹⁶ El coneixem, de fet, per fe.

Entrem ara en la dinàmica de la fe cristiana.

a) Per descriure-la, Giussani torna a l'origen, a com sorgí aquest problema històricament, per tant a aquella pàgina de l'Evangeli de Joan¹⁷ en la qual es narra l'encontre d'Andreu i Joan amb Jesús de Natza-ret. És aquest el primer factor del recorregut de la fe cristiana. «La primera característica de la fe cristiana

és que parteix d'un fet, un fet que té la forma d'un encontre».¹⁸ I això, com cada altre pas del camí que esmentarem, val idènticament per nosaltres, avui.

b) El segon factor és l'excepteionalitat del fet. L'home que tenien davant era «una Presència excepcional». Com haurien pogut, si no, al cap de poques hores, convertir en pròpies les paraules que ell havia dit de si mateix i repetir-les a altra gent? «Hem trobat el Messies». Ara, «excepteional» significa per Giussani corresponent a les exigències originals del cor humà. «Trobar un home excepcional vol dir trobar un home que realitza una correspondència amb allò que desitges, amb l'exigència de justícia, de veritat, de felicitat, d'amor... que hauria de ser natural, però que no succeeix mai, és impossible, és inimaginable». En aquest sentit, subratlla Giussani «excepteional equival a diví: diví, perquè la resposta al cor és Déu. Quelcom ver-taderament excepcional és quelcom diví: porta a dins alguna cosa divina».¹⁹

c) El tercer factor és l'estupor: «El fet des del qual comença la fe en Crist, l'encontre des del qual parteix la fe de Joan i Andreu [...] ha despertat en ells un gran estupor». En aquells dos homes, i en els altres que formaven el primer grup que acompanyava Jesús als llocs on anava, i després en tota la gent que el trobava, naixia un estupor irrefrenable: tenien al davant un home incomparable, pel que deia («Ningú no ha parlat mai com aquest home»), pel que feia (els miracles, el seu poder sobre la realitat, la bondat, la mirada que revelava la humanitat...). «L'estupor, però, és sempre una pregunta, ni que sigui secreta».²⁰ I en un determinat moment explota.

d) Quart: el sorgiment d'una pregunta paradoxal: «Qui és aquest?» És paradoxal perquè de Jesús «ho sabien tot, sabien bé qui era, però era tan excepci-

¹³ L. Giussani, *¿Se puede vivir así?*, Encuentro, Madrid 2007, p. 60. Giussani repren aquí els continguts d'un text precedent: *Los orígenes de la pretensión cristiana* (Encuentro, Madrid 2011), particularment els capítols del 3 al 7.

¹⁴ L. Giussani, *¿Se puede vivir así?*, op. cit., p. 31.

¹⁵ *Ibidem*, p. 41.

¹⁶ *Ibidem*, p. 41.

¹⁷ Jn 1,35-51.

¹⁸ L. Giussani, *¿Se puede vivir así?*, op. cit., p. 44.

¹⁹ *Ibidem*, pp. 45-46.

²⁰ *Ibidem*, p. 46.

onal la seva manera de fer, de comportar-se» que, abans que res aquells «que eren els seus amics, no han pogut no dir: “Però d'on surt Aquest?”». Giussani observa: «La fe comença exactament amb aquesta pregunta “Qui és aquest?”».²¹

e) Cinquè: *la seva resposta*.²² La pregunta que acabem de plantejar és inexorable, però no se'n troba la resposta: qui és Ell veritablement no s'ho poden respondre sols, la seva identitat (la seva divinitat) s'esmuny de l'aferrada de la raó. Els Evangelis exposen un episodi ocorregut als voltants de Cesarea de Filip. Jesús hi era en companyia del seu grup. Pres d'un pensament sobtat, demana: «Qui diu la gent que soc jo?».²³ Després de les respostes, que coneixem, els dirigeix a ells la pregunta: «I vosaltres, qui dieu que soc?». I Pere, d'un impuls: «Tu ets el Messies, el Fill del Déu viu».²⁴ En més d'una ocasió Giussani comenta: Pere repeteix «probablement, encara que no en poseis plenament el significat, quelcom que havia sentit dir a Jesús mateix».²⁵ I se'l lloa: «Feliç de tu, Simó, fill de Jonàs: això no t'ho ha revelat ni la carn ni la sang, sinó el meu Pare del cel».²⁶ De fet, és una resposta que supera la capacitat de la raó humana: «La raó no pot demostrar la divinitat de Crist, perquè la divinitat quan és personalment present en una realitat humana no és objecte propi de la raó. La raó pot arribar fins al fet que es troba davant de quelcom excepcional, no pot arribar a definir qui és Jesucrist, com a diví que es comunica a l'humà». Per això Pere

només pot dir: «Sabem que ets Déu perquè ho has dit».²⁷ La resposta a la pregunta de qui és Ell és seva, de Jesús. Pere «creu» en allò que Jesús diu de si mateix. Com ho feia per creure'l? Per Pere i els altres, dia rere dia, des del primer encontre, seguint-Lo, estant amb Ell, una cosa havia esdevingut més evident que cap altra: «Que d'Ell se n'havien de fiar: “Si no em fio d'aquest home, no puc creure ni tan sols els meus ulls”».²⁸

f) Sisè punt: la nostra responsabilitat davant del fet («el coratge de dir que sí»²⁹). «Davant de la pregunta “Qui és Aquest?” i davant de la resposta que dona Pere, un pot dir que sí o que no: adherir-se al que diu Pere o anar-se'n com se n'anà tota la resta».³⁰ La de Pere és la resposta de la fe: «La fe afirma una cosa perquè Ell l'ha dita. Punt final.» I és «raonable que algú accepti una cosa perquè Ell l'ha dita, per tant com és històricament aferrable i afirmable una excepcionalitat de comportament, una excepcionalitat d'acció, que no es pot trobar enlloc més».³¹ Encara més, subratlla Giussani, «l'única postura racional és el sí. Per què?» Perquè Crist «correspon a la naturalesa del nostre cor més que cap de les nostres imatges, correspon a la set de felicitat que tenim i que constitueix la raó de viure».³² Mentre que «el no neix sempre del prejudici, del fet que Jesús esdevé un escàndol, un impediment al que tu voldries».³³

Dos mil anys més tard, ens trobem exactament en la mateixa situació. Així com Pere i els altres s'havien

²¹ *Ibidem*, p. 48.

²² Tornant a *¿Se puede (verdaderamente) vivir así?* sobre el recorregut de la fe que ha desenvolupat, en els 5 punts de *Si può vivere così?*, Giussani suggereix una subdivisió diferent, en 6 punts, que jo adopto aquí. Diu, de fet: «Jo faria sis punts: el *quart* és la nostra pregunta “Qui és aquest?”; el *cinquè* és la seva resposta, perquè no som nosaltres que demostrem que és Déu (nosaltres arribem fins a la pregunta, una pregunta inexorable, inevitable; no hi ha cap filòsof, cap matemàtic, no hi ha res que pugui respondre; però si jo no faig la pregunta, he de negar el que se m'ha fet evident fins al final; he d'anar contra l'evidència); aleshores el *sisè* és el coratge de dir que sí: la nostra part és el coratge». L. Giussani, *¿Se puede (verdaderamente) vivir así?*, Encuentro, Madrid 2023, p. 136.

²³ Mc 8,27.

²⁴ Mt 16,15-16.

²⁵ L. Giussani, *Los orígenes de la pretensión cristiana*, op. cit., p. 88.

²⁶ Mt 16,17.

²⁷ L. Giussani, *¿Se puede (verdaderamente) vivir así?*, op. cit., pp. 92, 91.

²⁸ *Ibidem*, p. 115.

²⁹ *Ibidem*, p. 136.

³⁰ L. Giussani, *¿Se puede vivir así?*, op. cit., p. 50.

³¹ L. Giussani, *¿Se puede (verdaderamente) vivir así?*, op. cit., p. 92.

³² *Ibidem*, p. 139.

³³ L. Giussani, *¿Se puede vivir así?*, op. cit., p. 50.

topat amb l'home Jesús de Natzaret, amb la seva excepcionalitat, nosaltres ens hem topat amb la realitat humana dels seus testimonis, amb l'Església, a través de la qual Crist es torna esdeveniment en el present. Topant-nos amb una certa persona, amb una certa comunitat, amb una certa manera de viure, també en nosaltres, havent experimentat la correspondència amb les exigències originals del cor, neix un estupor que esdevé pregunta: «Com ho fan per ser així?». I en virtut de la confiança en els testimonis, confiança que creix en un camí de convivència que implica tota la nostra raó i llibertat, madura en nosaltres l'obertura a reconèixer, a adherir-nos a la resposta de Pere, arrossegada per la realitat mateixa de l'Església, per la companyia cristiana que hem trobat.

Com, doncs, el reconeixement de Pere arriba a ser meu? Ara com llavors, el contingut diví del fenomen humà amb el qual ens trobem no pot ser conegut per la raó, ja que l'objecte de la fe (la divinitat present en la humanitat) va constitutivament més enllà de l'objecte normal i propi de la raó: «El reconeixement de la presència de Crist té lloc perquè Crist “venç” l'individu. Perquè la fe tingui lloc en l'home i el món abans ha de succeir quelcom que és gràcia, pura gràcia: l'esdeveniment de Crist, de l'encontre amb Crist, en el qual es fa experiència d'una excepcionalitat que no pot donar-se per si sola».³⁴

La fe, subratlla Giussani a *Generare tracce nella storia del mondo*, «forma part de l'esdeveniment cristià perquè forma part de la gràcia que aquest esdeveniment representa i que és. [...] Així com Crist s'em dona en un esdeveniment present, igualment vivifica la meua capacitat d'aferrar-lo i reconèixer-lo». Correlativament, tanmateix, a la nostra llibertat se li reclama que demani i que accepti reconèixer-lo. Nosaltres també entrem en el joc. «La llibertat de l'home es resumeix en la petició: “Acceptant que tot és gràcia, Us demano la gràcia”: així se supera totalment tant el fet que tot és gràcia com el fet que la gràcia de Crist depèn per a seva eficàcia fins i tot de la meua llibertat».³⁵

Cap de nosaltres pot, per tant, arribar a la certesa

sobre Crist, sobre la divinitat de Crist, sobre la seva identitat de Fill de Déu, només –i subratllo només– en virtut de quelcom que li succeeix *ara*, de l'experiència directa que en té, ni que fos aquesta el miracle més extraordinari.

Pensem, per recapitular tot el que hem dit, en l'episodi del cec de naixement (tal com apareix a la imatge que hem escollit per a aquest Inici de curs) narrat a l'Evangeli de Joan. L'experiència que fa el cec de naixement, quan Jesús li escampa fang als ulls, és la guarició d'aquests ulls. Però que Jesús sigui el Fill de Déu és un judici que ni el cec de naixement ha pogut formular gràcies a la seva *experiència directa*. «Llavors van cridar per segona vegada l'home que havia estat cec i li digueren: “Dona glòria a Déu reconeixent allò que nosaltres ja sabem: que aquest home és un pecador”. Ell contestà: “Si és un pecador, no ho sé. Però sé una cosa: [abans] jo era cec i ara hi veig”». Heus aquí, l'experiència directa li fa dir això. I després, responent a les objeccions dels fariseus, li permet afegir: «“Justament això és el que em sorprèn. Ell, a mi, m'ha obert els ulls, i vosaltres no sabeu d'on és. Tots sabem que Déu no escolta els pecadors, però sí que escolta els qui el veneren i compleixen la seva voluntat. Mai no s'havia sentit a dir que ningú obrís els ulls d'un cec de naixement. Si aquest no vingués de Déu, no hauria pogut fer res”». Aquest judici, conseqüència de la constatació precedent, també és intern a l'experiència mateixa. Però el recorregut no acaba aquí: «Els li van replicar: “Tot tu vas néixer en pecat, i ens vols donar lliçons?” I el van treure fora. Jesús va sentir a dir que l'havien tret fora i, quan el trobà, li digué: “Creus en el Fill de l'home?”». Aquest –atenció– és el fragment clau: fins aquí el jove comprèn l'excepcionalitat del fet que li ha succeït i de la persona que té al davant, però encara no pot donar el nom apropiat a l'autor del fet, a Aquell que té al davant («El Fill de l'home»). «“Ell li va respondre: “I qui és, Senyor, perquè hi pugui creure?”. Li diu Jesús: “Ja l'has vist: és el qui et parla”. Ell va afirmar: “Hi crec, Senyor”. I

³⁴ L. Giussani – S. Alberto – J. Prades, *Crear huellas en la historia del mundo*, Encuentro, Madrid 2019, p. 44.

³⁵ *Ibidem*, pp. 44, 47.

el va adorar». ³⁶ Vet aquí la fe, feta possible per la iniciativa de Crist mateix allà, davant d'ell, a la qual el cec de naixement s'adhereix. Sense aquest últim pas de reconeixement no és encara fe, almenys segons el *proprium* del nostre carisma. Giussani ens ho ha repetit fins a la sacietat: la fe és el reconeixement d'una Presència, la presència de Crist.

«I els seus deixebles cregueren en ell»

També nosaltres hem de fer el camí igual que els primers que El van trobar i que hem recordat. Tal com hem après, segons la mirada catòlica l'acció de l'Esperit se serveix de la mediació de testimonis concrets, de la mediació de l'Església, d'aquells que Crist ha aferrat abans que a mi. Trobo Crist topant-me amb la carn dels seus testimonis, fent a través d'ells l'experiència d'una correspondència altrament impossible a les meves exigències, fent madurar raonablement la confiança en ells, i per tant una obertura a l'anunci que em transmeten, per després verificar-ne personalment la pertinença a la vida. Pensem en l'estupor que va aferrar al jove seminarista Luigi Giussani quan escoltava don Gaetano Corti comentar el pròleg de sant Joan, un estupor que va canviar per sempre més la seva manera de veure i sentir a cada instant. Digué (la frase es consigna també a la *Vita di don Giussani*): «L'instant, des de llavors, no fou més una banalitat per a mi»³⁷. Fou un esdeveniment de gràcia “l'encesa de la llum” al cor i a la intel·ligència del jove Giussani, però passà a través de les paraules d'algú que li estava parlant, en aquest cas don Corti.

Igualment que allò que ha vingut abans, per Joan i Andreu, no ha sigut la fe en la paraula de Jesús, sinó més aviat la fascinació per la seva persona («el miraven parlar»,³⁸ deia don Giussani), i pel cec de naixement la meravella pel miracle del qual havia sigut destinatari, també per nosaltres el que ve abans és l'estupor d'un encontre, la fascinació d'una presència

humana que correspon excepcionalment al cor. Però en aquesta fascinació s'inicia, com hem vist, un recorregut que condueix a la fe, altrament l'experiència que podem fer de Crist, mitjançant el rostre que Ell assumeix concretament per a nosaltres, queda coixa, pobre, immadura. Quanta gent va quedar fascinada per Jesús, però no es van obrir a reconèixer qui era Ell veritablement, i què era la vida nova, la vida veritable que Ell havia vingut a portar! I al capdavant se n'anaren.

Així doncs, la correspondència que els deixebles van experimentar en l'impacte amb l'home Jesús, com nosaltres amb la companyia cristiana (de fet, es tracta del mateix tipus d'experiència), és decisiva, per tal com fa néixer i renèixer l'estupor i la pregunta («Qui és Aquest?»), però encara no és *l'experiència de la fe en el sentit ple del terme*. Per conèixer *veritablement* qui era aquell home, els apòstols han hagut de fer el camí que hem exposat, que necessàriament i constantment ha hagut de passar a través de la decisió de tenir-Li o no tenir-Li confiança. I el mateix val per a nosaltres.

Tots recordem unes paraules que es van repetint als Evangelis, com Giussani subratlla a *All'origine della pretesa cristiana*: «I els seus deixebles cregueren en ell». És una frase que es repeteix més d'un cop, en moments diferents. Per tant, un es podria preguntar: però no hi havien cregut, ja? Sí, però la fe és un camí que es descabdella en el temps, en una convivència, és un «camí de “coneixement”»³⁹ al qual fan falta moltes confirmacions i molt suport, i que condueix cada cop més profundament, introdueix a una experiència de la veritat, la bellesa, la bondat, cada cop més rica. A més, caminar darrere Crist em porta, alhora, a comprendre cada vegada més de què té fam i set el meu cor. Encara més: seguint el Crist, m'adono de mica en mica que la relació amb la seva Presència em dilata el cor i m'exampla la raó, no només perquè aclareix on és el compliment de la meva set, sinó perquè, en fer-

³⁶ Jn 9,24-25.30-38; les cursives són nostres.

³⁷ A. Savorana, *Luigi Giussani. Su vida*, op. cit., p. 66.

³⁸ L. Giussani, *¿Se puede vivir así?*, op. cit., p. 303.

³⁹ L. Giussani, *Los orígenes de la pretensión cristiana*, p. 62.

ho, purifica cada vegada més la comprensió que tinc d'aquesta set. Diguem-ho com cal: mèduca.

Per això Giussani posa de manifest la urgència d'una educació; sinó ens trobaríem, sense ni adonar-nos-en, empresonats en una consciència reduïda de les nostres evidències i exigències estructurals, caient en un ús subjectivista del cor (quan el criteri de judici passa a ser allò que sentim), amb totes les conseqüències que ja coneixem: «Tots els homes», diu Giussani «tenen el mateix cor –les exigències constitutives del cor són iguals en tothom–, però si un no ha sigut educat...! Sabeu què és, en física, “l'aparell ressonador de Quincke”? Si piques un diapasó o fas un cop a una làmina de llauna, la fas vibrar i la poses davant d'aquests set o vuit tubs, el tub que correspon a la seva llargària d'ona del so ressona. De la mateixa manera, si aquestes exigències del cor no han sigut desenvolupades, educades, llavors un podria perfectament respondre “Jo això no ho sento!”, com tanta altra gent que no ho sent».⁴⁰

3. L'EXPERIÈNCIA DE LA FE

Una profunditat nova

La fe ens porta amb el temps a un nivell d'experiència, és a dir, de comprensió i de gust per les coses, més profund del que seria possible per la mera capacitat humana, pel sentiment o per l'impuls religiós natural. Aquest és *el punt que ara hem de mirar*, en el qual és necessari entrar, sota pena de buidar o reduir l'experiència cristiana mateixa. Penso en tants dels nostres amics que ens testimonien una manera humanament inconcebible d'estar davant del dolor i la mort. No són uns obsessionats, uns fanàtics deslligats de la realitat. No, l'experiència que se'ls hi ha permès fer, d'una última letícia en el dolor, l'ha feta possible la fe, no la seva força; allò que se'ls permet veure *en la pròpia carn que pateix* o en la dels éssers estimats –la participació, doncs, en els sofriments

de Crist– *només* la fe ho pot descloure. Fan una experiència real, però inaccessible sense la gràcia de la fe. La fe, aleshores, d'una banda és sostinguda per la correspondència experimentada en l'encontre –com hem dit–, però de l'altra és la porta que introdueix a *una experiència de correspondència nova*, que arriba a incloure també allò que hom mai no escolliria.

Ho explica bé don Giussani a *Alla ricerca del volto umano*: «I és també sant Pau qui ens diu: “Examineu-ho tot i quedeu-vos amb el que és bo” (1 Ts 5,21). Allò que examina el valor, allò que jutja, ja no pot ser l'enigmàtica i confusa profunditat de la nostra experiència elemental, amb aquest quadre ric, però encara descompost i difícilment desxifrabable de les seves necessitats, interessos i exigències originals. Una enigmàtica que fa l'home sempre inquiet. Allò que permet jutjar, en canvi, allò que fa vibrar aquest valor és la mirada vers Crist, paraula definitiva del Déu que ens ha creat respecte a la nostra humanitat».⁴¹

És com quan et trobes abraçant un sacrifici, o perdontant un mal que se t'ha fet, amb una letícia estranya al cor, simplement perquè aquell dia has tingut la gràcia de pensar en Crist, de «mirar-Lo a la cara»⁴² més de l'habitual, per utilitzar una expressió estimada per don Giussani. Podríem dir que la relació entre experiència i fe és *gairebé* circular. Dic “gairebé” perquè mirant-ho bé és una progressió, un camí que ho porta tot a una profunditat nova: de l'experiència d'una fascinació neix la fe; i de la fe neix una nova experiència, una nova “fascinació”, a la qual no podria accedir sense la fe.

Pensem en l'episodi evangèlic de la samaritana, en aquesta dona que és mirada com mai ningú no l'havia mirat, que es descobreix coneguda com mai no li havia succeït: si a un cert punt, tornant a casa, ella no hagués arribat, per la gràcia mateixa de Crist, al judici que aquell home no era simplement un profeta enviat per Déu, sinó que era Déu mateix fet home, Déu mateix que per poder-la trobar havia caminat pel desert fins a esgotar-se –vet aquí el judici de la fe!–,

⁴⁰ L. Giussani, *Tu (o dell'amicizia)*, Bur, Milà 1997, p. 51.

⁴¹ L. Giussani, *El rostro del hombre*, Encuentro, Madrid 1996, pp. 92-93.

⁴² L. Giussani, *La conveniencia humana de la fe*, Encuentro, Madrid 2019, p. 115.

no hauria pogut arribar a comprendre l'Abisme de la preferència de la qual havia sigut destinatària. S'hauria perdut l'experiència més corresponent de totes. Si no hagués arribat a creure en allò que no podia veure, que l'experiència directa no li podia proporcionar, no hauria pogut gaudir plenament, és a dir –paradoxalment–, fer plena experiència de do que se li havia fet. L'encontre amb aquella Presència s'hauria convertit en un bonic record, mirat amb nostàlgia, i prou.

La impressió que tinc, havent viatjat entre les comunitats l'any passat, és que, quan entre nosaltres es parla d'*experiència cristiana*, molt sovint ens veiem temptats a reduir-la al que podem mesurar, el que resulta de l'impacte de la realitat amb el cor, a l'*experiència natural*, com si la fe no hi tingués a veure, no en determinés la profunditat autèntica, no hi plasmés un nou horitzó. Don Giussani hi introdueix un tercer factor, que descriu ens els termes següents: «És un Altre que pren la iniciativa envers la nostra vida, és un Altre que salva la nostra vida, que la porta al coneixement de la veritat, la porta a l'adhesió a la realitat, la porta a l'afecte per la veritat, la porta a l'amor per la realitat. És un Altre». Es tracta, doncs, «d'acceptar que un Altre s'introdueixi entre la realitat i jo i faci possible la meva relació amb aquesta».⁴³ Fa falta, doncs, superar la possible reducció de l'experiència cristiana a només aquests dos factors: d'una banda, les exigències del cor (felicitat, bellesa, amor), de l'altra, la realitat, entesa com allò que succeeix instant a instant i que succeint "impacta" el cor. Si només hi fossin aquests dos factors, seria impossible, diguem fins i tot pura follia, fer el judici que Jone Echarri va fer i ens va oferir al *Tracce* de juliol-agost, compartint la seva situació. Com deveu saber, fa més d'un any, la nostra amiga va quedar progressivament paralitzada en poques hores, havent contret la síndrome de Guillain-Barré després d'una infecció. «De cop em vaig trobar plena de tubs per tot arreu: "I jo qui soc?" [...] La unitat de cures intensives és un lloc desagradable, i em va fer recordar molt tot el sofriment

que havia vist suportar a don Giussani durant la seva malaltia. Amb el seu gran realisme, quan havia passat un dia dolent, deia les coses tal com eren, i alhora anava sempre més enllà. Pensant en ell, em demanava: "Quin és el meu lloc, ara?". Seguint el seu realisme, aviat vaig poder dir "D'això se'n diu creu". I em vaig recordar de quan ell deia que les circumstàncies a través de les quals el Senyor ens fa passar són un factor essencial de la nostra vocació. La fidelitat a la creu conduïa a un coneixement de Crist, però un coneixement de Crist que em portava a comprendre i a viure molt més la Resurrecció. Ho vaig entendre perquè vaig començar a tenir pau. [...] Com podien ésser presents alhora pau, joia i letícia en una debilitat extrema? Em sentia com un cap sense cos, com era possible una cosa així? "Em reconeixeran per la joia dels vostres rostres". És exactament el que m'ha passat. Aquell període va ser una missió en silenci, perquè no podia parlar, però és impressionant com a cures intensives es poden fer amistats fins i tot només amb els ulls. [...] Com va succeir? No m'ho demaneu, no sé com va passar, però sé Qui va ser».⁴⁴

Colpits pel seu testimoni, hem volgut que a l'inici del nou curs repetís a tots l'experiència que va viure, i per això avui és amb nosaltres, en vídeo-connexió des de Madrid.

Vídeo: testimoni de Jone Echarri

El judici que aquí es documenta neix de la fe, de la relació reconeguda i viscuda amb Crist: no n'hi ha prou amb el sentit religiós. L'experiència testimoniada per la Jone arrela en la certesa, que li és donada per gràcia, del fet que l'home Jesús, que fa dos mil anys fou clavat a una creu, era el Fill de Déu, que estava transformant el Seu sofriment en el més gran i útil acte d'amor de la història i, en segon lloc, del fet que qualsevol sofriment, des d'aquell dia, si és ofert, pot participar en la mateixa misteriosa fecunditat. Sense aquest judici, que clarament la Jone no podia

⁴³ L. Giussani, *In cammino (1992-1998)*, Bur, Milà 2014, pp. 193-194.

⁴⁴ J. Echarri, «Una misión en silencio», *Huellas*, n. 6/2023, pp. 26-28.

extreure només d'allò que li estava passant, però sí de tot el seu camí de fe, a partir de l'encontre amb el moviment, és a dir amb Crist, la seva manera de descriure el que estava vivint hauria sigut impossible, un sense sentit. La Jone ha pogut fer l'experiència que ha fet –una *experiència*: és a dir, un «sentir» i un «veure» *reals*– gràcies a la fe en Crist, a la certesa que l'home Jesús de Natzaret fou i és veritablement Aquell que l'Església diu que és. La fe ens esbatana a una profunditat de l'experiència altrament inabastable.

La fe en això que aquesta Presència ha dit de si i que m'arriba a través de la tradició de l'Església té el poder de transformar la meua manera de mirar el dolor, el sacrifici o simplement les dificultats que poden sorgir en la relació entre el marit i la muller, els capricis dels fills, el col·lega que em costa, etcètera.

De fet, si jo no arribo al judici de la fe, dictat per la fe, al qual no podria accedir sense aquesta, no puc fer tampoc l'experiència més corresponent de totes: adonar-me, amb estupor, de l'amor de Déu, abismal i alhora tan carnal respecte a mi, en cada circumstància. Em perdria el millor.

Voldria posar un altre exemple, aquest cop tret de la meua experiència d'alpinista. Imaginem-nos que ens trobem davant d'una paret aparentment llisa i, per tant, a primera vista, inaccessible. Per un excursionista ocasional, la paret apareixerà com a impossible d'escalar i ell tornarà cap a casa desil·lusionat. En canvi, per l'ull acostumat, les esquerdes més petites, que semblen poc o res, imperfeccions insignificants de la roca, esdevenen suports sobre els quals poder recolzar el pes del cos sense caure. I així, per on semblaria impossible passar, es passa. La fe viscuda obté en nosaltres un efecte similar, que ens porta a veure allò que l'ull “natural” no veu i que tanmateix és essencial arribar a veure –per gaudir d'allò que Giussani ens ha ensenyat a anomenar *el cent per u*–: el Misteri dins de les circumstàncies, dins de la carn dels rostres i les coses. Com ell mateix deia: «Jo veig el que veieu vosaltres, però vosaltres no veieu el que veig jo!».⁴⁵

La fe que dona forma a la vida

És important entendre fins a quin punt tot això és real i impacta en l'experiència personal fins a les seves conseqüències visibles, experimentables. «La fe [...] dona forma a la vida»,⁴⁶ ens deia el pare Mauro-Giuseppe Lepori als Exercicis de la Fraternitat. I, donant forma a la vida d'aquells que pertanyen al cos vivent de Crist, fa que s'eixampli aquell «núvol de testimonis» del qual parla la Carta als Hebreus. Un núvol vivent, no només del passat, sinó contemporani a nosaltres, que podem veure i seguir, com aquells que han trobat l'home Jesús, que caminava pels camins polsegosos de Galilea, predicava i feia gestos extraordinaris. També nosaltres veiem succeir coses extraordinàries, que ens testimonien aquesta vida nova que la fe introdueix. Ho hem sentit amb la Jone fa poc. Però també n'hem tingut proves aquest estiu, en els molts testimonis que hem sentit o que continuen arribant a *Tracce*. En trobareu alguns a la web de CL o a la revista.

Es tracta d'un *judici nou*, original, d'un coneixement nou de les coses que ens permet estar davant de la realitat d'una manera d'altra banda fora del nostre abast.

Llavors, quin és el problema amb el qual lluitem, tantes vegades, amb el qual entrem en crisi, amb el qual advertim l'empetitir de la fe com a font d'una certesa existencial capaç de sostenir la vida en les seves proves?

Ens deia el pare Lepori als Exercicis: «La fe no es perd, deixa d'informar la vida». És a dir, deixa de donar forma a la vida des de dins. *In-formare*, etimològicament, abans de significar només i banalment “donar notícies”, significa “donar forma a dins”, “formar des de dins”. [...] La qüestió és que la fe serveix justament a informar la vida, a donar forma a la vida; s'entén de què serveix la fe només quan informa la vida, només quan dona a la vida una forma que sols la fe pot donar-li. Deixar de banda a la fe la fa inútil».⁴⁷

⁴⁵ L. Giussani, *El atractivo de Jesucristo*, op. cit., pp. 29-30.

⁴⁶ M.-G. Lepori, *Fijos los ojos en Jesús, que inició y completa nuestra fe*, Exercicis de la Fraternitat de Comunió i Alliberament 2023, p. 45.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 46.

4. UNA COMPANYIA QUE ENS EDUCA

Quin és el camí –el camí principal– per entrar en una experiència tan envejable com la que ens ha comunicat la Jone i que ens comuniquen tants dels nostres amics, que viuen sense fer soroll una experiència profunda de fe? En certa manera, ja ho hem dit: tot això es fa possible pels ulls nous que ens dona la mateixa fe. Al mateix temps, és igualment cert que aquests ulls, per bé que rebuts per un pur esdeveniment de gràcia, han de ser entrenats i educats com qualsevol altre òrgan. Igual que l'alpinista veu els suports i aconsegueix mantenir-s'hi agafat perquè té familiaritat amb l'art de l'escalada, anàlogament els ulls de la fe han de ser educats. Fa falta un treball, una ascési. Però no ens eduquem sols. Cal un lloc, una companyia.

Permeteu-me de llegir un preciós fragment de Benet XVI: «No puc construir la meva fe personal en un diàleg privat amb Jesús, perquè la fe em ve donada per Déu a través d'una comunitat creient que és l'Església i m'insereix en la multitud de creients a una comunió que no és només sociològica, sinó arrelada en l'etern amor de Déu, que en Si mateix és comunió del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant, és Amor trinitari. La nostra fe és veritablement personal només si també és comunitària: pot ser la meva fe només si viu i es mou en el “nosaltres” de l'Església, només si és la nostra fe, la fe comuna de l'única Església. [...] Així el nostre “jo” en el “nosaltres” de l'Església podrà percebre's, alhora, destinatari i protagonista d'un esdeveniment que el supera».⁴⁸

Estem en camí. El camí per entrar en la mirada de la qual hem parlat és la *pertinença*. La veritable ascési és aquest donar crèdit, deixar-se cenyir per una realitat comunional que ens porta allà on sols no podríem arribar.

La companyia és el camí que ens educa a tenir aquesta mirada nova. Fer el camí en el qual hem sigut inserits per l'encontre consisteix en deixar-se educar.. En aquest camí hi té també lloc –evidentment– la lli-

bertat; fa falta una energia de llibertat: una humilitat o, si es vol, allò que l'Evangelí anomena «pobresa d'esperit».

La societat contemporània et diu: si vols ésser lliure, ho has de jutjar tot sol, no pots deixar que ningú envaeixi el teu espai privat. Potser també estem temptats de pensar això. En canvi, diem el contrari: diem que la comunió allibera el jo (per això ens anomenem «Comunió i Alliberament»). Quina és la manera amb la qual el Misteri opera? «La manera amb la qual el Pare opera s'anomena Crist, i per tant Església, i per tant comunió entre nosaltres. Quin pes etern, quin valor infinit, quina densitat hi ha en aquestes paraules, que utilitzem com el tros de paper amb què juguen els nostres fills».⁴⁹

En definitiva, no és gràcies a mi mateix que em moc del meu punt de vista per entrar en la mirada nova que neix de la fe. Escoltem què en diu Giussani al respecte: «Un encontre: has trobat aquesta companyia; aquesta és la modalitat amb la qual el misteri de Jesús, Jesús, la presència de Jesús en la història, ha trucat a casa teva. Ara –ara!– et crida de la mateixa manera, perquè és “ahir, ara i sempre”. Arribes a ser tu mateix seguint aquesta companyia, intentant concebre la vida com la concep la companyia, provant de sentir les relacions com t'hi indueix la companyia, com et suggereix la companyia, com t'exemplifica la companyia (per això és important qui és més gran o qui té autoritat). Arribes a ser tu mateix si obeeixes, si et fas un amb les característiques d'aquesta companyia, si no poses l'objecció: “Però és que jo soc jo! Per què he de seguir aquesta gent?”, o bé: “Jo segueixo les normes morals, però no segueixo els punts que subratlla aquesta gent. Per exemple, ells assenyalen que la pregària més bella, més humana, més eficaç, més persuasiva, és la litúrgia. En canvi jo no, jo en segueixo uns altres que enalteixen la pregària privada?”. Són dues modalitats de donar a Déu la seva adoració, però si t'has trobat aquesta companyia has d'intentar seguir aquesta companyia, de fer-te un amb nosaltres, amb l'experiència que vivim: això enalteix la

⁴⁸ Benet XVI, *Audiència general*, 31 octubre 2012.

⁴⁹ L. Giussani, *La fe es reconocer una presencia*, Apunts de Luigi Giussani amb un grup d'adults, Milà 1977, en *Litterae Communionis-Huellas*, n. 11/2000.

teva fisonomia, el teu caràcter, la teva personalitat. Aleshores el problema no és observar certes regles, sinó fer-se un amb una sensibilitat; fer-se un amb un carisma –dient-ho com a terme global–, amb la modalitat amb la qual el misteri de Déu fet home t’ha escomès persuasivament i t’ha dit: “Vine!”⁵⁰

Si això és veritat, igualment algú podria dir: «Sí, d’acord, però si jo no sento una correspondència, per què he de seguir?», entenent la correspondència respecte a *allò* que es proposa i a *la manera amb la qual* se’m proposa. O bé: «Em sembla que no ho entenc», una altra objecció. Jo responc així: és raonable seguir fins i tot si no s’entén tot. És una conseqüència del que acabem de sentir dir a Giussani. Això no vol dir que segueixo mentre nego la meva raó, negant el meu cor, si no seria un alienació. La disponibilitat no és fideisme: sempre se’m dona la possibilitat de verificar –verificar!– *allò* que se’m proposa. Però per verificar-ho primer he de donar crèdit a qui em fa la proposta, assumint-la com una hipòtesi positiva. Per què segueixo fins i tot quan alguna cosa sembla que no correspon, potser fent-me venir una crisi? Per una fidelitat a l’encontre que he fet, a la modalitat amb la qual el misteri de Jesús ha trucat a casa meva, a casa teva. I per què per ser fidel a l’encontre fet he de seguir aquestes persones en lloc d’unes altres? Perquè la fidelitat no és en últim terme a aquesta gent, sinó a Aquell que en l’objectivitat d’aquesta companyia guiada al destí és present, roman present, més enllà de tots els errors que cadascú de nosaltres pot fer, demostrant-se així com l’única resposta a la vida: «Senyor, [si ens separéssim de tu] a qui aniríem? [Només] Tu tens paraules de vida eterna».⁵¹

5. DE LA FE, LA MISSIÓ

La culminació de la mirada nova que neix de la fe és mirar l’altre amb el desfici que pugui topar-se amb el mateix Esdeveniment que omple la meua vida. Se’n

diu missió. El Papa, el 15 d’octubre, ha insistit molt en aquesta paraula, dedicant-li tota la part final del seu discurs.

Aquest passat agost, ens deia S’Excel·lència monsenyor Paolo Martinelli a l’Assemblea internacional dels responsables: «Estic aprenent que ésser enviats vol dir abans que res que s’és enviat sempre per Algú. Això vol dir que ésser enviats és possible només si es té un lligam profund amb qui t’envia. Si s’oblida això es perd el sentit de la missió. Ja no es reconeix el sentit d’un mateix».

La missió és allà on som cridats a ésser, i el seu desenvolupament és el que Déu vol. Missió vol dir que n’hi ha Un que t’envia; vol dir que tu, a través de l’encontre, has estat escollit per fer conèixer a tothom Aquell que, sense mèrit teu, t’ha elegit, t’ha preferit. T’ha escollit amb aquest objectiu. I llavors, si t’ha escollit amb aquest objectiu, si t’ha cridat –vocació– i si l’èsser cridat coincideix amb l’èsser enviat, això significa que tu, allà on ets, tens la consciència que no hi ets només per a tu mateix, només per al teu projecte, només per a un càlcul teu, només per obtenir el màxim que puguis obtenir, sinó que ets allà per respondre a Algú que t’hi vol, ets allà perquè Algú t’hi ha enviat i vol fer-se evident a través teu, a través del que Ell, si El reconeixes i L’aculls, canvia en tu.

Tenir aquesta consciència és per nosaltres l’inici de la missió. Pensem, per exemple, en tots aquells que es troben als llocs més impensats del món per qüestions de feina, en com aquesta consciència pot canviar la seva manera de ser allà: són allà per feina, sí, però ja no només per la feina, sinó perquè d’altres, a través de la seva vida, puguin trobar i conèixer Crist, i això incideix en la seva manera d’afrontar la feina i les circumstàncies que els envolten.

6. LA LLIBERTAT ES JAGA EN LA PETICIÓ

Tot això esdevé possible, des del principi a la fi, per l’esdeveniment de la iniciativa d’un Altre. La gràcia té

⁵⁰ L. Giussani, *De un temperamento, un método*, Encuentro, Madrid 2008, p. 14.

⁵¹ Jn 6,68.

el primat no només a l'inici, ni tampoc només al final, sinó en cada un dels passos del camí. És una gràcia, doncs, el que em fa entrar en l'experiència nova de la qual hem parlat. Tanmateix –ja ho hem esmentat–, la nostra llibertat també entra en joc, com a pregunta.

Un fragment de *Si può (veramente?!) vivere così?* ho reafirma en altres termes, resumint el recorregut vist aquí.

Una persona, que ha iniciat el camí del noviciat dels *Memores Domini*, diu a don Giussani: «A Crist s'aprèn a estimar-lo en la relació amb la realitat; però jo corro el risc d'un cert panteisme, tot i que entenc que he de donar la vida a una persona, a Crist». Ell, replicant, capgirà la perspectiva així: «Això és una hipòtesi merament abstracta, són només paraules. Crist s'aprèn a estimar perquè Ell se't revela. Em sap greu, els que sou aquí heu sigut objecte de la iniciativa d'un Altre: no heu escollit vosaltres l'ocasió que us ha conduït fins aquí! Per això, sempre és una ingratitud profunda no recordar-se'n, o pitjor encara, renunciar-hi. S'aprèn a estimar Crist reconeixent-ne la presència. És una gràcia: tant la presència com el reconeixement. El desenvolupament d'aquesta gràcia es diu petició. El pare Kolbe, mentre era dins del búnquer on va morir, en aquelles hores terribles, preguntant, fins a quin punt s'ha unit i ha conegut Crist més que quan al seminari estudiava teologia! No és coneixent la realitat que es coneix Crist, perquè no es té el vincle. És coneixent Crist que es coneix la realitat. I es coneix més Crist demanant-lo».⁵²

Evidentment, aquí Giussani no està oposant Crist i la realitat, ni està traient valor a la relació amb la realitat com a camí cap a Ell, sinó que vol subratllar que nosaltres podem «estimar» Crist només si Ell pren la iniciativa de fer-se present. El coneixement d'Ell, de la seva divinitat, de fet, no és el resultat d'una recerca racional, sinó un do. Som destinataris d'un do.

Concloc amb les paraules utilitzades per Giussani en una conversa amb un grup d'adults de Milà, el 1977, que percebo com a dirigides a nosaltres, avui, de la mateixa manera: «Eestic content de parlar-vos, amb

una letícia que ha de travessar fatigosament tot el pes dels meus límits, de la consciència del meu pecat, no per fer-vos un discurs, sinó per dir i repetir aquestes paraules que són *vida*. No la vida en un sentit abstracte i genèric, com una definició, sinó *tu*: aquestes paraules són tu, la teva persona, són el destí vers el qual està fluint tota l'energia a la qual Déu, dins les entranyes de la teva mare, ha donat origen i que porta el teu nom. Però el significat de la teva persona no és el teu nom, perquè el teu nom vertader és un altre: és la fe que se t'ha donat».⁵³

⁵² L. Giussani, *Si può (veramente?!) vivere così?*, Bur, Milà 2020, p. 572.

⁵³ L. Giussani, *La fe es reconocer una presencia*, op. cit.

Traducció de Laia Sallés Vilaseca

© 2023 Fraternità di Comunione e Liberazione.

Foto de coberta: *El miracle del cec de naixement*, fresc, s. XI. Basilica benedictina de Sant'Angelo in Formis (Caserta).

© Don Francesco Duonnolo